

Atque cruentiferis signis sacraverit aras,
 Et picturatas timuit sine voce figuras,
 Ac falsi tenues veneratus numinis umbras,
 Et quoscumque malus seduxit protinus error.
 Si quis adulter erat, si uatos ense necarat,
 Si raptor grassatus erat, si fraude clientes
 Distulerat, si mente parum versatus amica;
 Sive suas hominum macularat sanguine palmas,
 Miscueratve latebrosa si morte venenum;
 Aut si vestitus scelerato pectora fuco,
 Sive malo alterius, lucro et gaudebat iniquo;
 Admisit quicumque nefas quodcumque malorum;
 Ingens ardor eum, atque ignis torquebit amarus.
 Suppliciumque dabunt peracerbo funere cuncti.
 Plurima sic hominum mœrentum turba jacebit.

CAPUT XI.

Hoc quoties olim sancti cecinere Prophetæ,
 Flatu et Sæpe Dei moniti dixere futura;
 Nemo suas (miserum) nemo, Eheu! præbuit aures.
 Sed Deus omnipotens voluit sua præmia nosci,
 Atque minas positæ per plurima talia legis.
 Mittendo statuit plures, et verba sonantes
 Divina; excitosque jubet prodire sepulcris
 Secum, cum fracto surrexerat ipse sepulero.
 Obstupuere quidem plures patuisse sepulcra,
 Et cerni in clara præmortua corpora luce;
 Miratique pios sermones, dulcia dicta,
 Ipsa voce suas tendunt ad sidera palmas,
 Gratanturque Deo, et victori talia Christo,
 Illos non tumulos certum est repetisse silentes,
 Amplius aut terræ retineri viscere clausos;
 Reliqua sed recubat nunc turba cubilibus imis;

COMMENTARIUS.

CAP. XI. — (a) *Cuncti Dominum jam agnoscite verum.* — *Castigamus vero*: sua cernere luce, pro: suam cernere lucem. *E more suo accipit Auctor*: quam, pro: antequam, cum subjicit:

.... Quam terminus ævi,
 Obruat incautos, et nescia lumina solvat.

A Ille dies donec, completo tempore, magnus
 Adveniat. Cuncti Dominum jam agnoscite verum (a),
 Qui solus facit hanc animam sua cernere luce,
 Eamdemque potest in tartara subdere pœnis,
 Et cui cuncta patet vitæ mortisque potestas,
 Posse Deum, nam velle sat est, factumque loquendo
 Implet, et obstando plane nihil impedit illum.
 Ille meus solus, cui credo sensibus imis.
 At quoniam leto cursus concluditur omnis,
 Quicumque est hodie, secum putet omnia mente,
 Atque ideo dum vita manet, dum cernere lucem,
 Dum vitam mutare licet; quam terminus ævi
 Obruat incautos, et nescia lumina solvat
 Ultimus ille dies, mortis quia lege tenetur;
 Quod pretium superest, caræ invigilate saluti,
 B Et faciles certique bonum decurrite cursum.
 Abstergete piis commissa piacula sacris,
 Atque vagas nimium mundi vitate procellas;
 Tum rectas et adite vias, et sancta tenete.
 Hinc lætis animis pravum depellite crimen;
 Et concreta diu proluatur pectore culpa,
 Commissasque mali labes abolete nefandas.
 Æternisque Deum precibus placate tremendum.
 Pessima cuncta bonis cedant mortalia vivis,
 Et servate novam jamjam sine crimine vitam,
 Incipiantque bonis verisque assuescere mentes,
 Laudibus et faciles divinis reddite voces.
 Sic meliora piis flagrabit omnia vobis,
 Sic quoque cœlestis capietis munera vitæ,
 Cumque Deo longum semper vivetis in ævum,
 C Aurea siderei cernentes gaudia regni.

Ultimus ille dies; ubi in eo quod sequitur, emendamus: mortis quia lege tenetur, pro: qui. *Incipientes novam periodum ibi.*

Quod pretium superest, caræ invigilate saluti; *quanquam vox*: pretium, corrupta sit, nisi accipiat pro: precum.

INCERTI AUCTORIS GENESIS.

Principio Dominus cœlum terramque creavit (1)
 Namque erat informis, fluctuque abscondita tellus,
 Immensusque Deus super æquora vasta meabat,
 Dum chaos et nigræ fuscabant cuncta tenebræ.
 Has dum dijungi jussit de cardine, fatur:
 Lux fiat, claro et (2) nituerunt omnia mundo.
 Cum Dominus primi complexisset facta diei,
 Condidit albertem nebulis nascentibus axem,
 Accipit immensus verrentia (3) littora pontus,
 Multiplices rapiens validis cum tractibus amnes.
 Tertia lux faciem terrarum fulva retexit,
 Arida mox posito narratur nomine terræ,
 Florea ventosis consurgunt germina campis,

D Pomiferique simul procurvant brachia rami.
 Quarta dies generat solis cum lampade lunam,
 Et stellas tremulo radiantibus lumine fingit,
 Hæc elementa dedit subjecto insignia mundo,
 Tempora quæ doceant varios mutanda per ortus.
 At quinta accipiunt liquentia flumina pisces,
 Et volucres varias suspendunt aere (4) pennas.
 Sexta prægelidos in spiras lubricat angues,
 Quadrupedumque greges totos diffundit in agros;
 Cunctaque multiplici mandavit crescere passim
 Germine, et immensis errare et pascere terris.
 Hæc ubi constituit divina potentia jussu,
 Rectorem inspiciens mundanis defore rebus,

LECTIONES VARIANTES.

¹ (1) *Locavit*, cod. Victorinus.

(2) *Claro*. Sic Pamelius post Fabricium. *Clari* Morel. et cod. Victor.

(3) *Errantia*, Baluz. ex cod. Vict.

(4) *Corpore*, Morel. cod. Victor.

Hæc memorat: Nostris hominem faciamus ad (1) unguem
Vultibus adsimilem, toto qui regnet in orbe.
Et licet hunc uno posset componere verbo,
Ipse tamen sancta dignatus ducere dextra,
Inspirat brutum divino a pectore pectus.

Quem postquam effigie formatum, ceu sua (2) vidit,
Metitur (3) solum mordaces solvere curas.

Illicet irriguo persuadit lumina somno,
Mollius ut vulsa formetur fœmina costa,
Atque artus mixtu gemino substantia firmet.
Inditur et nomen vitæ, quod dicitur Eva.

Quapropter nati linqunt de morte parentes.
Conjugibusque suis positus cum sedibus hærent:

Septima quando Deus factorum, sine quievit,
Sacratam statuens venturi gaudia (4) sæcli;
Illicet exhibitus animantium ex ordine turbis,
Virtutia (5) cunctis nomen quod permanet indit,
Adami a Domino donata scientia (6) solers.

Quem Deus alloquio, junctam dignatur et Evam:
Crescite multimodo ventura in tempora partu.

Ut polus et plenæ vestro sint germine terræ,
Hæredesque mei, varios decerpere fructus.

Quos nemora et pingui reddunt (7) de cespite campi.
Hæc ubi disseruit, læta paradisi in aula

Instruitur, primique aspectat lumina solis.
Gignitur hæc inter, pomis letalibus arbor,

Coniunctum generans vitæ mortisque saporem.
Ædibus in mediis puro fluit agmine flumen,

Quod rigat insignes liquidis de fluctibus ortus,
Quadrifidesque secat undante ex fonte meatus.

Phison auriferis prædives fluctuat undis,
Conspicuasque terit rauco de gurgite gemmas;

Prasinus huic nomen, illi est carbunculus ardens,
Perspicuusque vadis terram prælambit Evilat.

Post hunc Æthiops Gæon adlapsus opinat.
Tertius est Tigris, Euphrati adjunctus amœno,

Assyriam celeri discretim flumine sulcans.
Hic positus custos Adamus cum conjuge fida,

Atque opifex, tali formatur voce Tonantis:
Ne trepidate simul licitos præcerpere fructus,

Quos nemo intonsum ramo frondente creavit:
Solliciti ne forte malum noxale legatis,

Quod viret ex gemino discreto ad munia succo.
Nec minus interea cæcos nox alta tenebat,

Ac modo formatos nec vestis texerat artus.

Has inter sedes, et baccis mitibus ortus,
Spumeus astuto vincens animalia sensu,

Serpebat tacite spiris frigentibus anguis;
Livida mordaci volvens mendacia sensu,

Fœmineo tentat sub pectore mollia corda.
Dic mihi cur metuas felicia germina mali?

Numquid poma Deus non omnia nota sacravit?
E queis si studeas mellitos carpere victus,

Aureus astrigero remeabit cardine mundus.

A Illa negat, vetitosque timet contingere ramos;
Sed tamen infirmo vincuntur pectora sensu.

Illicet ut niveo jam mitia dente momordit,
Adfulsit nulla maculatum nube serenum.

Tum sapor illecebram mellitis faucibus indens,
Compulit insueto munus deferre marito.

Quod simul ac sumpsit, detersa nocte, nitentes
Emicuere oculi, mundo splendente, sereni.

Ergo ubi nudatum prospexit corpus uterque,
Cumque pudenda vident, ficulnis frondibus umbrant.

Forte sub occiduo Domini jam lumine solis
Agnoseunt sonitum, trepidique ad devia tendunt.

Tum Dominus cœli mœstum compellat Adamum:
Dic ubi nunc degas? Respondit talia supplex:

O Domine, adfatus pavido sub corde tremisco,
B Magne, tuos; nudusque metu frigente fatigor.

Tum Dominus; Quis poma dedit noxalia vobis?
Tradidit hæc mulier, dum dicit lumina promptim

Candenti perfusa die, liquidumque serenum
Adfulsisse sibi solenque et sidera cœli.

Protinus ira Dei turbatam territat Evam,
Auctorem vetiti dom quærit maximus acti.

Illa sub hæc pandit: Serpentis suasa loquentis
Accepi, fallente dolo, blandoque rogatu;

Nam sua vipereis intexens verba venenis,
Hæc mihi præ cunctis narravit dulcia pomis.

Illicet omnipotens condemnat gesta draconis,
Præcipiens cunctis invisum visere monstrum,

Pectore mox fuso proreperc, tum sola morsu
Mandere, mansuro quæcunque in tempora bello,

C Humanos inter sensus, ipsumque labantem;
Vertice ut abjecto pronus post crura virorum

Serperet, ut calcet dum labens cominus instat.
Fœmina fraudigeris misere decepta loquelis,

Præcipitur duro discrimine ponere partum,
Servitiumque sui studio perferre marito.

Tu vero cui visa fuit sententia verax
Conjugis, immitti cessit quæ victa draconi,

Deflebis miserum per tempora longa laborem,
Nam tibi triticea: surget pro germine messis

Carduus, et spinis multum paliurus acutis:
Ut cum visceribus lassis et pectore mœsto,

Flurima sollicitos præstent suspiria victus:
Donec in occiduo venientis tempore mortis,

Unde geris corpus terræ reddare jacenti.

D His actis, Dominus trepidis dat tædia vitæ,
Dejectosque procul sacratis dimovet hortis,

Obversosque locat, medioque eliminat igni,
In quo perceleri Cherubin evolvitur æstu,

Dum calidus defervet apex, flammisque volutat.
Quis Dominus, pigro ne frigore membra rigerent,

Consuit evulsas pecudum de viscere pelles,
Operiens nudos calidis de vestibibus artus.

Ergo ubi conjugio sese jam fidus Adamus

LECTIONES VARIANTES.

(1) In, Morel. cod. Victor.

(2) Artificia formatum in imagine, editor Oxoniensis, Baluz.

(3) Non patitur conjic. Baluzius.

(4) Sacratam s. v. ad gaudia, cod. Victor. Bal.

(5) Distinctim edit. Oxon.

(6) Prudentia Morel. Pamel. Adamus donata sibi prudentia, cod. Vict.

(7) Reddent Vict.

Esse virum sensit, nomen genitricis amatae
 Exhibet uxori. Bino qui germine factus (1)
 Continuo genitor, diversis nuncupat orsis :
 Atque Cain hic nomen habet, cui junctus Abelus.
 Innocuas hujus servabat cura bidentes,
 Ast alius curvo terram vertebat aratro.
 Hi cum perpetuo ferrent sua dona Tonanti,
 Dissimiles fructus sensu suadente dedere.
 Nam prior uberibus fuerant quæ prosata glebis,
 Obtulit; ast alius miti se devovet agno,
 Extâ manu sincera gerens, adipemque nivalem;
 Confestimque placet Domino pia vota tuenti.
 Quod propter gelida Cain incanduit ira.
 Quem Deus adloquio dignatus, talibus insit :
 Dic mihi, si rectum vivas, et noxia cernas,
 Degere non possis contracto a crimine purus?

A Desine mordaci fratrem disperdere sensu;
 Qui tibi ceu Domino subjectus colla daturus.
 Nec tamen his fractus, fratrem deducit ad arva,
 Atque ubi deprehensum deserto in gramine vidit,
 Elidit geminis frangens (2) pia guttura palmis.
 Quod factum Dominus cælo speculatus ab alto;
 Disquirit, quonam terrarum degat Abelus?
 Ille negat positum custodem se fore fratris.
 Cui Deus effatur: Numnam (3) vox sanguinis ejus
 Ad me missa sonat, celsumque ascendit ad axem?
 Nosse igitur mansura tibi pro crimine tanto:
 Nam modo quæ maduit germani sanguine terra,
 Inviso maledicta tibi commissa negabit
 Semina, et adsumptis fructum non proferet herbis,
 Torpidus ut multo collidens membra tremore.

B

LECTIONES VARIANTES.

(1) *Binos g. g. factos*, cod. Vict.
 (2) *Fraudant*, Morel.

(3) *Nonne* Morel.

INCERTI AUCTORIS SODOMA.

CAPUT PRIMUM.

Jam Deus omnipotens primævi tempora sæcli,
 Vindice diluvio, cunctis aboleverat undis,
 Quas cælum sparsit terræ, maris exspuit æquor;
 Hactenus, haud liquido pœnas decernere pactus
 Excidio, quoties hyemes induceret aer;
 Frænandis varium pluvii mandaverat arcum,
 Purpureo et viridi signantem nubila limbo.

CAPUT II.

Sed recidiva hominum pariter cum gente secunda
 Impietas, iterumque mali nova pullulat ætas,
 Excidio jam non imbres sortita, sed ignes.
 Sic Sodomum meruit tellus ardentibus uri
 Roribus (4) et finis portendere signa futuri.
 Effera luxuries illic, inimica pudoris,
 Instar legis erat, fugeret quam præsciis hospes;
 Ante vel ad Scythicas, vel apud Busiridis aras
 Exoptans per sacra necem, cæsusque cruce
 Fundere Berycium, et Libycas satiare palæstras,
 Antequam vel Circæa novas per pocula formas
 Sumere, quam læsum Sodomis amittere sexum.
 Pulsabant cælum invidia, connubia mixta
 Incesta parili, generis natura rebellis.
 In sese, læsumque viri cum corpore nomen.
 Tempore sed certo Deus omnia perspeculatus,
 Judicat injustos patiens, ubi criminis ætas
 Cessandi spatium vis nulla coegerit iræ.
 Jamque dies ultrix aderat, duo de grege missi
 Angelico (5) forma juvenes, qui spiritus ambo
 Diva ministerio Domini mandata ferebant,

Succedunt Sodomis; illic de stirpe piorum
 Transvena Loth aderat, sapiens, justique colonus,
 Unus erat, meminisse Deum; solet utilis arbor
 In sylvis latitare feris (6) velut hospita fructu.
 Is tunc pro porta residens (vix mœrenia adibant
 Cœlicolæ) quanquam divinos nescius, ultro
 Advocat, appellat, patrio veneratur honore,
 Hospitioque vocat, longe stabulare parantes;

C Enisus longis precibus, pia pignora mensa
 Officiisque probis studio dispungit amicos.
 Nox requiem dederat, lux solverat altera noctem,
 Et Sodoma in foribus strepitat conquesta rudendum (7).
 Loth contra supplex: Ne vos nunc pacta (8) libido
 Incendat, juvenes, ipsam fœdare juventam;
 Quo luxus genitura vocat? quo semina frustra?
 Quo nullæ nuptant animæ; non lustra colentes;
 Non stabulis reduces, non undis subter hiantes;
 Nec quæ pennarum modulis prope nubila pendent,
 Nec quæ per terram protracto corpore manant.
 Omne genus, luxus genus est; nisi fœmina conjux
 Omnibus, et nunquam cuiquam nisi fœmina mater.
 Nunc si fas juvenilis habet vastare pudorem,
 Sunt intus natæ bijuges mihi, nubilus ætas,
 D Virginitas in flore tumet, jam dedita messi,
 Digna cupido viris, tulerit quam vestra voluptas;
 Cedo pater proque hospitibus pensabo dolorem.
 Vulgus ad hæc demens: Quis nam tu, quantus, et

[unde?

Qui nobis domineris, ait, legesque recondas,
 Transvena corrector (9) Sodomorum? duplicat (10) iras:

LECTIONES VARIANTES.

CAP. II. — (4) *Flammis* Fabric. Pamel. *fascibus*
Cauchius, *fontibus* cod. Vict. *facibus* Morel at *ro-*
ribus Baluz. ex cod. Colb.

(5) *Angelica* duo mss. codices.

(6) *Feras* alii.

(7) *Cum lege pudenda* Baluz. ex cod. Colb. *cum*

lege rudendam Vict. *congesta rudentum* Oxon.

(8) *Pasta* ed. Oxon.

(9) *Num rector* Baluz. *conrector* cod. Vict. *non rec-*
tor Colbert.

(10) *Ut ingerat* Baluz. ex cod. Vict. et Morel, *atque*
ingerit ed. Oxon.